

АБСТРАКТНІ ІМЕННИКИ НА -ОК В ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Сіроштан Т. В.

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

У статті простежено динаміку лексико-словотвірних типів абстрактних іменників на -ок в історії української мови, визначено продуктивність суфікса від праслов'янської доби до сьогоденні.

Установлено, що абстрактна лексика з'являється на найвищому рівні розвитку мислення і позначає поняття, що не мають реального втілення, тобто вказують на стан, почуття, процес, якість, риси характеру, різні вияви інтелектуального рівня людини, відносини між особами, народами, поняття етикету, є науковими та виробничими термінами (думка, спів, злість, фарбування, малювання, ясність, дрімота). Частина іменників з абстрактним значенням має у словотвірній структурі формант -ок, що зумовлює інтерес до історії лексико-словотвірних типів таких абстрактів.

Висвітлено походження суфікса -ок, зокрема особливості функціонування в індоєвропейській і праслов'янській мові, його основне призначення – оформлювати словотвірну структуру деминутивних понять та субстантивованих прикметників і числівників. З'ясовано, що перші іменники з абстрактним значенням на -ок з'явилися ще в дописемний період. Це переважно віддієслівні утворення на позначення узагальненої дії (*datъkъ, *kladъkъ). У давній русько-українській мові XI–XIII ст. зафіксовано перші десубстантиви (брѣзокъ) та конфіксальні утворення (недостатъkъ). Визначено процеси формування основних лексико-словотвірних типів абстрактів протягом середньоукраїнської доби XIV–XVII ст., установлено склад таких дериватів (достатъkъ, оучинокъ). Проаналізовано абстракти в новій українській мові з кінця XVIII ст., коли виразно окреслюється група іменників на позначення короткотривалої результативної дії (ковток, стрибок) та узагальненої предметної дії (збиток, відпочинок). Зауважено, що в XIX – на початку XXI ст. такі абстракти не стали поширеним явищем української мови, вони зберігають тенденцію до позначення нетривалої результативної дії, а валентність суфікса -ок обмежується переважно дієслівними основами.

Ключові слова: історичний словотвір, абстрактний іменник, лексико-словотвірний тип, словотвірна структура, суфікс -ок.

Siroshstan T. V. Abstract nouns with suffix -ok in the history of the Ukrainian language. The article traces the dynamics of lexical and word-forming types of abstract nouns with suffix -ok in the history of the Ukrainian language, determines the productivity of the suffix from the Ancient Slavonic period to the present day.

It was established that abstract vocabulary appeared at the highest level of development of thinking and denotes concepts that have no real embodiment, they indicate the state, feelings, process, quality, character traits, various manifestations of the intellectual level of man, relations between individuals, peoples, concepts etiquette, are scientific and production terms (думка, спів, злість, фарбування, малювання, ясність, дрімота). Some nouns with abstract meaning have the formant -ok in the word-building structure, which determines the interest in the history of lexical and word-forming types of such abstracts.

The origin of the suffix -ok is highlighted, in particular the peculiarities of its functioning in the Indo-European and Ancient Slavonic language, its main purpose is to formalize the word-building structure of diminutive concepts and substantivized adjectives and numerals. It was found out, that the first nouns with an abstract meaning with suffix -ok appeared in the pre-writing period. These were mostly verb formations to denote a generalized action (*datъkъ, *kladъkъ). In the Old Russian-Ukrainian language of the XI–XIII centuries the first desubstantives (брѣзокъ) and confixal formations (недостатъkъ) were recorded. During the Middle Ukrainian period of the XIV–XVII centuries there were processes of formation of the main lexical and word-forming types of abstracts with the analyzed formant, the composition of such derivatives was actively replenished with innovations (достатъkъ, оучинокъ). In the New Ukrainian language from the end of the XVIII century a group of nouns is clearly outlined to denote short-term productive action (ковток, стрибок) and generalized objectified action (збиток, відпочинок). Names with different semantics are less common. In the XIX – early XXI century such abstracts have not become a common phenomenon of the Ukrainian language, but retain a tendency to denote short-term productive action.

Key words: historical word-formation, abstract noun, lexical and word-forming type, word-building structure, suffix -ok.

Постановка проблеми та обґрунтування актуальності її розгляду. Абстрактна лексика з'являється на найвищому рівні розвитку мислення, коли все «вчинене, усвідомлене і узагальнене стає поняттям, яке втілюється у відповідній назві» [5, 3]. Такі слова відображають систему світоглядних цінностей, уявленнь людини про світ, про себе, про ставлення до іншої людини, до добра і зла, тобто позначають найважливіші процеси, явища, стани, уявлення духовної, інтелектуальної та емоційної сфери [8, 18]. У сучасному мовознавстві абстрактними вважають іменники, які називають поняття, що не мають реального втілення [4, 7–8]. Вивчення абстрактної лексики в контексті історії української мови на сьогодні становить значний науковий інтерес, оскільки сприяє усвідомленню загальних тенденцій розвитку лексичної і словотвірної системи, встановленню особливостей формування мовної картини світу українців упродовж багатьох століть.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти категорії абстрактності висвітлювалися в працях Л. Полюги (українська абстрактна лексика XIV – першої половини XVII ст.), О. Микитюк (місце абстрактів у загальноновживаній і термінологічній лексиці української мови), Н. Томи (особливості функціонування таких слів у творах Петра Могили) та ін. У дослідженнях дериватологів П. Білоусенка, І. Ковалика, В. Ліпич, О. Меркулової розглядалися похідні абстракти на різних етапах розвитку української мови. Абстрактні іменники були предметом вивчення польської дослідниці М. Войтили-Свіжовської, яка проаналізувала слова з такою семантикою в словотвірній системі праслов'янської мови і встановила, що в дописемний період абстракти становили величезний за обсягом, складний і різноманітний матеріал [10, 7].

Формулювання мети і завдань статті. Мета статті – простежити динаміку лексико-словотвірних типів абстрактних іменників на **-ок** в українській мові від дописемного періоду до початку XXI ст.

Виклад основного матеріалу дослідження. Суфікс **-ок** активно функціонував уже в праслов'янській мові, проте своїм походженням сягає давнішого періоду, зокрема пов'язаний з індоєвропейським формантом **-ko**. Початковий голоосний **-ькъ** первинно належав до твірних основ [2, 118; 1, 44]. У праслов'янський період суфікс виконував деминутивну функцію та слугував засобом субстантивзації прикметників і порядкових числівників [9, I, 96], деякі утворення із цим формантом мали абстрактне значення [6].

У дописемний період лексико-словотвірні типи абстрактних іменників з аналізованим формантом перебувають на стадії формування: ***bol'etъkъ** (ЕССЯ 2, 191) 'хвороба, біль, болячка' від ***bol'eti**; ***datъkъ** (4, 196) 'податок; подарунок, винагорода' (***dati**); ***dostatъkъ** (5, 84) 'достатня кількість; багатство, заможність' (***dostati**); ***kladъkъ** (9, 179) 'збір, податок; основа' від ***klasti**, ***kladъ** або від іменника ***kladъ**, ***klada** [7, 180].

Джерела давньої руськоукраїнської мови XI–XIII ст. фіксують невелику кількість абстрактів на **-ок**, утворених від дієслівних основ, що позначали

предметну, переважно результативну дію, наприклад: *и таши вси и нас ътиши сѧ и въздши избѣитъкъ оукроухъ сѧдмь кошъ исполнь* (1164 ДС, 199), *избѣитъкъ* (1076 СДЯ III, 461; Ср I, 1036) 'надлишок; достаток, багатство' (*избѣити* або *бѣити*); *то бо ксть начатокъ всѧкому добру* (п. XI/1377 Повч, 30), *начатъкъ* (XI СДЯ, 216; Ср II, 350) 'початок, основа; початковий період чогонебудь; першопричина' (*начати*), пор. *начатокъ* (1057 СлРЯ X, 311; ТимчМат I, 474) 'початок; діло, справа; управління, керування'; *изъ домовъ на всякое лѣто от всего прибѣитка и от лова княжа и от стад* (XI–XII УВ, 224), *прибѣитокъ* (XV ССУМ II, 253) 'прибуток' (*прибѣити*); *початъкъ* (к. XII СДЯ VII, 396), *початокъ* (Б-Н, 296) 'початок чогонебудь' (*почати*); *дополнокъ, дополонокъ* (1137/ XIII СлРЯ IV, 319) 'доповнення, добавка' (*дополнити*); *зачатокъ* (XIII/1406 СлРЯ V, 337) 'початок' (*зачати*).

Для найменування часового поняття функціонує відіменниковий дериват *брѣзокъ* (XII Ср I, 186) 'квітень', походження якого пов'язують зі словом *береза* (ЕСУМ I, 172).

У словотвірній структурі деяких десубстантивів виокремлюються конфікси із другим компонентом **-ок**, наприклад: *послѣдъкъ* (XII СДЯ VII, 263) 'недостача, убогість, потреба' (*слѣд*); *подѣлкъ* (XI СлРЯ XV, 255) 'заняття, обов'язок, справа, робота, виконувани після головної справи, обов'язків' (*дѣло*).

Від дієслівних основ у зазначений період за допомогою конфіксів створюються такі абстракти: *недостатъкъ* (XI СДЯ V, 256; СлРЯ XI, 96; Ср II, 376; ССУМ II, 35) 'нестача чогонебудь, потреба' від *стати* (ЕСУМ V, 399–400), пор. *нестатъкъ* (1073 Ср II, 425), *нестатокъ* (до 1656 ТимчМат I, 503) 'позбавлення чогось, нестача', *недостанъкъ* (XIII Ср II, 376) 'те саме'.

У середньоукраїнській мові XIV – початку XVII ст. кількість абстрактних назв поступово зростає. Продовжують функціонувати як давні віддієслівні похідні, так і нові утворення із різноманітною семантикою, наприклад: *достатъкъ* (к. XIV СДЯ III, 64), *достатокъ* (до 1656 ТимчМат I, 227) 'достатня кількість чогонебудь, запас' (*достати* або *стати*); *оужитокъ* (1378 ССУМ II, 467) 'користь, вигода, зиск' (*оужити*); *добитокъ* (1401 I, 305) 'цінність, вартість' (*добити*); *оучинокъ* (1439 II, 495) 'вчинок, діло, справа', пор. *тотъ учинокъ мѣли* (1655 ЛРК, 38), *вчинокъ, учинокъ* (Б-Н, 87) 'вчинок, злочин' від *вчинити*; *замятокъ* (1508 ТимчМат I, 277) 'безлад, розлад, сум'яття' (*замяти*); *взятокъ, взѧтокъ* (1533 СУМ XVI 4, 44) 'одержання грошової плати' (*взяти*); *заступокъ* (1572 10, 228) 'захист, допомога' (*заступити*); *отпочинокъ, одпочинокъ, отпочивокъ* (к. XVI ТимчМат II, 68) 'відпочинок' (*отпочинати, одпочинати, отпочивати*), пор. *відпочинок, відпочивок* (СУМ I, 622), *опочинок* (V, 725), *спочивок* (IX, 584), *перепочивок* (VI, 259), *звѧзокъ* (1621 ТимчМат I, 311) 'зв'язок; змова' (*звѧзати*); *проробокъ* (1653 II, 246) 'розчищення лісу' (*проробити*); *падокъ* (до 1656 II, 79) 'занепад' (*падати*) тощо.

На стан людини, її почуття вказує такий давній іменник: *Тѣмъ поисти(н)нѣ бѣда и горе убогимъ*:

же завше облѣвають смутко(м) сѧ прѣмноги(мъ) (КЗ, 77), подѣляли смуток и радість під ѣх низкими стрѣхами (1837 РусДн, X), смутокъ (1561 ТимчМат II, 336; Б-Н, 334), смуток (СУМ IX, 420; ГуцМат, 179) 'обурення, сум'яття, повстання, хвилювання; печаль, скорбота, стурбованість', пов'язаний із праслов'янським дієсловом *sъmŏtiti 'збурити, скаламутити' (ЕСУМ V, 331), пор. змутокъ (Б-Н, 157) 'збентеження'. До цієї ж групи за семантикою належить слово насътутокъ (1653 ТимчМат I, 471) 'насищення, задоволення' (насътити).

На позначення часового поняття вживається конфіксальний десубстантив понедѣлокъ (1396 ССУМ II, 192), понеділок (Гр III, 14; СУМ VII, 157) 'назва першого дня тижня (після неділі)' (неділя). До відіменникових похідних належать також іменники пострѣдокъ (1447–1492 ССУМ II, 206) 'засіб, спосіб (для здійснення чогось); посередництво', співвідносний із середина (ЕСУМ V, 218); политокъ (до 1656 ТимчМат II, 159) 'сприятлива погода' (літо); безценнокъ (1649 СУМ XVI 2, 64), безцінок (СУМ I, 153) 'безцінь' (цена, ціна).

Абстрактна семантика дериватів із суфіксом -ок зберігається і в подальші періоди розвитку української мови. Наприкінці XVII ст. писемні пам'ятки фіксують велику групу deverbativів зі значенням опредметненої дії: А мнѣ в жа(д)номъ припа(д)ку свое(м) на себе не мови(л) (1653 ЛРК, 20), в(ъ) такихъ моихъ тяжъкихъ припа(д)кахъ и напастяхъ (1711 ПЛ, 18), припадокъ (1621 ТимчМат II, 230; Б-Н, 300), припадок (ГуцМат, 155) 'пригода, випадкова, несподівана', імовірно, від припадати; А у встат(т)ку ... пре(д) нами при(з)нала (1655 ЛРК, 43), остаток (СУМ V, 785) 'залишок'; Юда познавши сво(и) про(с)тупо(к) вдавилъсѧ (КЗ, 44), за важеціну проступку сѧ моего Трофима же (1724 ПЛ, 39), проступокъ (до 1656 ТимчМат II, 251), проступок (СУМ VIII, 306) 'вчинок, що порушує які-небудь норми, правила поведінки, загальноприйнятий порядок; провина' (проступити або ступити); Една(к) пѣтаю васъ що з(ъ) того за пожъто(к): в ма(р)котности з мало веселіѧ прибито(к) (КЗ, 47), пожитокъ (1556–1561 ТимчМат II, 146) 'користь, вигода, прибуток', пор. пожиток (ГуцМат, 146) 'здоров'я; прожиток' (пожити або жити), пор. також спожиток (181) 'споживання'; наскокъ (1653 ТимчМат I, 469) 'наскок, набіг' (наскочити); перестанокъ (XVII–XVIII II, 100), перестанок (ГуцМат, 136) 'зупинка, відпочинок' від перестати або перестан [3, 26]; поступокъ (1653 ТимчМат II, 188) 'хід, процес, перебіг; вчинок' (поступити), пор. всѣ поступки ніякого(с) кранаде(р)ского Роппова полку капитана Количова (1722 ДДГ, 53); примирокъ (XVII–XVIII ТимчМат II, 227) 'мир' від примирити або конфіксальне від миръ; спочивокъ (351) 'відпочинок' (спочивати).

До конфіксальних похідних варто зарахувати абстракт уцербокъ (451) 'збиток, шкода' від цербити або церба (ЕСУМ VI, 505–506).

У XVIII ст. новотворів трапляється не дуже багато. Раніше зафіксований іменник датокъ (1703 ТимчМат I, 200) вживається зі значенням 'віддача' (дати), хоча в сучасній українській мові він набув більш конкретного, предметного зна-

чення даток (СУМ II, 214) 'те, що підноситься як дар, пожертвування'.

Віддієслівні похідні представлені такими утвореннями: дабы чре(з) безко(р)мицю не бѣло якого в(ъ) то(м) ста(т)ку уб(ы)т(у)ку (1730 ПЛ, 50) від уб(ы)ти, пор. збитокъ (Б-Н, 150) 'збитки', збитки (СУМ III, 437) 'матеріальні втрати; (розмовне) зло, шкода' (збити або бити).

Творення абстрактів від іменникових основ за допомогою суфікса -ок не стало поширеним явищем. Серед десубстантивів трапляються конфіксальні похідні, наприклад: слушни(м) поря(д)комъ состоитсѧ и(х) дѣле(н)е (1730 ПЛ, 50), во время того шествія для наблюденія церемоніального порядка и смотренія дабы всякая свита поодаль одна о(д) другой йхала для о(т)личности (1751 ДДГ, 62), порадокъ (XVII–XVIII ТимчМат II, 173) 'порядок, устрій', пор. порядок (СУМ VII, 302), пор'удок (ГуцМат, 151) 'стан коли де-небудь чисто прибрано, всі речі на своїх місцях; чистота, лад; стан, коли все робиться, виконується так, як слід, відповідно до певних вимог, правил; упорядкованість, лад; певна послідовність, черговість чого-небудь; спосіб виконання, метод здійснення чого-небудь' від ряд (Огієнко IV, 96).

У джерелах XIX ст. функціонують іменники на позначення переважно короткотривалої, результативної дії, наприклад: вѣступокъ (Б-Н, 90) 'вчинок, злочин, поведінка' (вѣступити); ковтокъ (Б-Н, 187) 'ковток' (ковтати); упадокъ (365) 'вчинок, провина, злочин; втрата, збитки' (упадати).

Назви опредметненої абстрактної дії в цей період, за нашими даними, доволі поширені: одпочинокъ (Б-Н, 259) 'відпочинок' від одпочити 'відпочивати, спати', пор. відпочинок, відпочивок (СУМ I, 622), відпочивок (ГуцМат, 27), припочивок (155) 'відновлення сил після втоми припиненням дії, руху; проведення часу на дозвіллі, без праці; коротка перерва під час праці, якоїсь дії; перепочинок'; починок (Б-Н, 296; СМШ II, 141) 'початок' (починати або починъ); заробіток (СМШ II, 491; СУМ III, 293) '(переважно в множині) праця, на яку наймається хто-небудь з метою заробити' (заробити), пор. зарібок (БукГов III, 34), пор. заробокъ (1645 СУМ XVI 10, 184) '(плата за працю) заробіток'.

Найменування результатів інтелектуальної та мовленнєвої діяльності людини трапляються рідко: приповидокъ (Б-Н, 300) 'прислів'я' (приповидати).

Іменник затишок (СМШ I, 265) з переносним значенням 'спокій, тиша' твориться, певно, від тиша, пор. затишок (СУМ III, 351) 'відсутність звуків, шумів, руху, метушні; наявні де-небудь спокій, порядок, зручність; про стан душевного спокою, тихої втіхи; те саме, що затишся'.

Писемні джерела XX – початку XXI ст. продовжують фіксувати абстракти на -ок, що називають, як правило, короткотривалу, результативну дію: гребок (СУМ II, 163) 'змах і удар весел по воді при греблі' (гребти); зівок (III, 570) розмовне 'дія за значенням позіхати' (зівати); кивок (IV, 146) 'нахилення голови на знак вітання, згоди; одноразовий рух головою, рукою, пальцем, яким кличуть когось або вказують на когось, щось' (кивати); кидок (146) 'одно-

кратна дія за значенням кидати і кидатися; швидке пересування когось, чого-небудь, яке здійснюється за один раз (*кидати*); **кльовок** (192) 'удар дзьобом' (*кльовати*); **мазок** (595) 'накладання фарби (гриму, клею) коротким рухом, ледве торкаючись пензлем' (*мазати*); **ривок** (VIII, 531) 'короткий, різкий, поривчастий рух когось, чого-небудь' (*рвати*); **смішок** (IX, 413) 'нетривалий, короткочасний сміх' (*смішати* або *сміх*); **стрибок** (765) 'швидке переміщення тіла відштовхуванням ніг від точки опори; (переносне) різка, нерівномірна, без плавних, поступових переходів зміна в чому-небудь, у розвитку чогось' (*стрибати*); **товчок** (СУМ X, 169; Арк II, 203) 'різкий рух, поштовх' (*товкати*); **ильопок** (СУМ XI, 497) 'удар чимсь м'яким, еластичним по чому-небудь' (*ильопати*); **щипок** (585) 'дія за значенням щипати і щипнути'; **скачок** (Арк II, 149) 'те саме' (*скакати, скочити*); **россипок** (ГуцМат, 167) 'розлад, розпад' (*россипати*) тощо.

Інші найменування позначають узагальнену опредметнену дію і функціонують переважно в діалектному мовленні, наприклад: **забуток** (Гр II, 11; ГуцМат, 58) 'забуття' (*забути*); **підняток** (Гр III, 173) 'підняття' (*підняти*); **занепадок** (СУМ III, 229) застаріле 'занепад' (*занепадати*); **збуток** (БукГов III, 52) 'збит' (*збути*); **розривок** (Арк II, 126) 'відпочинок з веселощами після якоїсь роботи' (*розривати*); **ощидок** (ГуцМат, 130) 'бережливість; економія' (*ощидити*); **підмивок** (139) 'підмивання' (*підмивати*); **нітсівок** (140) 'пересівання' (*нітсівати*); **пошанівок** (153) 'пошана; похвала' (*пошанувати* або *шанувати*); **пробуток** (157) 'перебування; проживання' (*пробути* або *бути*) тощо.

На позначення результатів розумової та інтелектуальної діяльності людини вживаються такі іменники: **поголосок** (СУМ VI, 718) рідко 'чутка, віро-

гідність якої не встановлено; звістка, повідомлення про когось, що-небудь' (*поголосити, голосити* або *голос*), пор. **оголосок** (ГуцМат, 123) 'оголошення; повідомлення (про весілля)' (*оголосити*); **осудок** (129) 'засудження когось' (*осудити*); **спомінок** (182) 'згадка про померлих, панахида; спомин про минуле' (*споминати*) та ін.

Окремі девербативи мають конфіксальну структуру: **завзяток** (Гр II, 15; СУМ III, 45) 'злість' (*взяти*), пор. **завз'уток** (ГуцМат, 58) 'завзяття, ненависть'.

Творення абстрактів за допомогою суфікса **-ок** від іменникових основ у ХХ ст. не стало поширеним явищем: **обр'идок** (ГуцМат, 122) 'звичай, обряд; порядок' від *обр'ид* 'те саме'.

Конфіксальні десубстантиви в сучасній українській мові трапляються, за нашими даними, частіше: **заліток** (Гр II, 60) 'літній випас худоби' (*літо*); **прібідок** (III, 406) 'додаток до біди, нещастя, що сталось одразу ж після великої біди' (*біда*); **ззимок** (СУМ III, 127) 'приморозок' (*зима*); **присьваток** (Арк II, 90), **присьвиток** (ГуцМат, 156) 'невелике (нерокове) свято' (*свято*); **нидоладок** (116) 'безладдя; нелад' (*лад*); **прислів'ок** (156) 'прислів'я' (*слово*) тощо.

Висновки та перспективи подальших досліджень у цьому напрямі. Абстрактні найменування на **-ок** відомі ще з праслов'янського періоду. Протягом XI–XVII ст. формуються лексико-словотвірні типи назв опредметненої узагальненої дії та найменувань результативної, нетривалої дії. У XIX – на початку ХХІ ст. такі абстракти не стали поширеним явищем української мови, проте зберігають тенденцію до позначення нетривалої результативної дії. Відіменникові деривати трапляються в обстежених джерелах у незначній кількості і не оформлюють виразних лексико-словотвірних типів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білоусенко П. І., Іншакова І. О., Качайло К. А., Меркулова О. В., Стовбур Л. М. Нариси з історії українського словотворення (іменникові конфікси). Запоріжжя; Кривий Ріг : ТОВ «Ліпс» ЛТД, 2010. 480 с.
2. Вступ до порівняльно-історичного вивчення слов'янських мов /за ред. О. С. Мельничука. Київ : Наукова думка, 1966. 594 с.
3. Качайло К. А. Конфікси з постпозитивним компонентом *-ок* в історії української мови. *Філологічні студії*. Вип. 2. 2008. С. 23–31.
4. Полюга Л. М. Абстрактна лексика. Українська мова : енциклопедія. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. Бажана, 2004. С. 7–8.
5. Полюга Л. М. Українська абстрактна лексика XIV – першої половини XVII ст. Київ : Наукова думка, 1991. 240 с.
6. Сіроштан Т. В. Іменники з абстрактним значенням у лексичній системі праслов'янської мови. *Знакові величини у формуванні лінгвального образу світу українців*. Мелітополь, 2017. С. 91–111.
7. Сіроштан Т. В. Назви дій у словотвірній системі праслов'янської мови. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: «Філологічні науки» (мовознавство)* : зб. наук. праць. Дрогобич. 2017. № 7. С. 177–181.
8. Тома Н. М. Семантико-стилістичні параметри функціонування абстрактної лексики у творах Петра Могили : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2011. 227 с.
9. Sławski F. Słownik prasłowiański. Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk. 1974–1979. Т. 1–3.
10. Wojtyła-Świerżowska M. Prasłowiańskie abstractum. Słowotwórstwo. Semantyka. Formacje tematyczne. PAN. Prace Sławistyczne. 30. Wrocław – Warszawa, 1992.

ДОВІДКОВА ЛІТЕРАТУРА

- Арк** – Аркушин Г. Л. Словник західнополіських говірок : у 2 т. Луцьк : РВВ «Вежа», 2000. Т. 1 : А–Н. 353 с.; Т. 2 : О–Я. 456 с.
- Б-Н** – Білецький-Носенко П. Словник української мови / підгот. до вид. В. В. Німчук. Київ : Наукова думка, 1966. 421 с.

- БукГов** – Матеріали до словника буковинських говірок. Вип. 1–6 / ред. кол. К. Ф. Герман, К. М. Лук'янюк, В. А. Прокопенко. Чернівці : ЧДУ, 1971–1979.
- Гр** – Словарь української мови : у 4 т. / зібрання редакції журналу «Кіевская старина»; упорядкував з додаванням власного матеріалу Б. Грінченко. Київ, 1907–1909. Т. 1–4.
- ГуцМат** – Піпаш Ю., Галас Б. Матеріали до словника гуцульських говірок (Косівська Поляна і Росішка Рахівського району Закарпатської області). Ужгород : Ужгород. нац. ун-т, 2005. 266 с.
- ДДГ** – Ділова документація Гетьманщини XVIII ст.: зб. документів / АН України; упоряд., автор передмови та комент. В. Й. Горобець. Київ : Наукова думка, 1993. 392 с.
- ДС** – Добрилове Євангеліє 1164 року. *Німчук В. Хрестоматія з історії української мови X–XIII ст.* Житомир : Полісся, 2015. С. 197–217.
- ЕСУМ** – Етимологічний словник української мови : в 7 т. / за ред. О. С. Мельничука. Київ : Наукова думка, 1982–2012. Т. 1–6.
- КЗ** – Климентій Зіновійів. Вірші. Приповісті посполиті / підгот. до вид. І. П. Чепіга. Київ : Наукова думка, 1971. 392 с.
- ЛРК** – Лохвицька ратушна книга другої половини XVII ст. / підгот. до вид. О. М. Маштабей, В. Г. Самійленко, Б. А. Шарпило. Київ : Наукова думка, 1986. 218 с.
- Огієнко** – Огієнко І. І. (Митрополит Іларіон). Етимологічно-семантичний словник української мови / за ред. Ю. Мулика-Луцика у 4 т. Вінніпег, 1979–1995.
- ПЛ** – Приватні листи XVIII ст. / підгот. до вид. В. А. Передрієнко. Київ : Наукова думка, 1987. 176 с.
- Повч** – «Повчання» Володимира Мономаха початку XI ст. у списку 1377 року. *Німчук В. Хрестоматія з історії української мови X–XIII ст.* Житомир : Полісся, 2015. С. 30–35.
- РусДн** – Русалка Дністровая (Фотокопія з вид. 1837 р.). Київ : Дніпро, 1972. 186 с.
- СДЯ** – Словарь древнерусского языка (XI–XIV вв.) / гл. ред. Р. И. Аванесов. Москва : Русский язык, 1998–2008. Т. 1–7.
- СлРЯ** – Словарь русского языка XI–XVII вв. Москва : Наука, 1975–2008. Вып. 1–28.
- СМШ** – Словник мови Шевченка. Київ : Наукова думка, 1964. Т. 1–2.
- Ср** – Срезневский И. И. Материалы для словаря древнерусского языка. Спб, 1893–1912. Т. 1–3.
- ССУМ** – Словник староукраїнської мови XIV – XV ст. / за ред. Л. Л. Гумецької, І. М. Керницького. Київ : Наукова думка, 1977–1978. Т. 1–2.
- СУМ** – Словник української мови : в 11 т. / уклад. І. К. Білодід та ін. Київ : Наукова думка, 1970–1980.
- СУМ XVI** – Словник української мови XVI – першої половини XVII ст. Львів, 1994–2013. Вип. 1–16.
- ТимчМат** – Тимченко Є. Матеріали до словника писемної та книжної української мови XV – XVIII ст. / підгот. до видання В. В. Німчук, Г. І. Лиса. Київ; Нью-Йорк, 2003. Кн. 1–2.
- УВ** – Устав князя Володимира про десятини, суди та про людей церковних XI–XII ст. у списках XIV–XVI ст. *Німчук В. Хрестоматія з історії української мови X–XIII ст.* Житомир : Полісся 2015. С. 221–225.
- ЭССЯ** – Этимологический словарь славянских языков : Праславянский лексический фонд / под ред. О. Н. Трубачёва. Москва : Наука, 1974–2014. Вып. 1–39.

REFERENCES

1. Bilousenko, P. I., Inshakova, I. O., Kachailo, K. A., Merkulova, O. V., Stovbur, L. M. (2010). *Narys z istorii ukrainskoho slovotvorennia (imennykovi konfiksy)* [Essays on the History of Ukrainian Word-Formation (Noun Confixes)]. Zaporizhzhia; Kryvyi Rih: TOV «Lips» LTD [in Ukrainian].
2. Melnychuk, O. S. (Ed.). (1966). *Vstup do porivnialno-istorychnoho vyvchennia slov'ianskykh mov* / za red. O. S. Melnychuka [Introduction to the Comparative-Historical Study of Slavic Languages]. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
3. Kachailo, K. A. (2008). *Konfiksy z postpozytyvnym komponentom -ok v istorii ukrainskoi movy* [Konfixes with Postpositive Component -ok in the History of Ukrainian Language]. *Filolohichni studii*, 2, 23–31 [in Ukrainian].
4. Poliuha, L. M. (2004). *Abstraktna leksyka* [Abstract vocabulary]. *Ukrainska mova: entsyklopediia*. Kyiv: Vyd-vo «Ukrainska entsyklopediia» im. M. Bazhana, 7–8 [in Ukrainian].
5. Poliuha, L. M. (1991). *Ukrainska abstraktna leksyka KhIV – pershoi polovyny KhVII st.* [Ukrainian Abstract Vocabulary of the XIV – first half of the XVII century]. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
6. Siroshnan, T. V. (2017). *Imennyky z abstraktnym znachenniam u leksychnii systemi praslovianskoi movy* [Nouns with Abstract Meaning in the Lexical System of the Old Slavic Language]. *Znakovi velychyny u formuvanni lnhvalnoho obrazu svitu ukrainsiv*. Melitopol, 91–111 [in Ukrainian].
7. Siroshnan, T. V. (2017). *Nazvy dii u slovotvornii systemi praslovianskoi movy* [Names of actions in the word-forming system of the Ancient Slavonic language]. *Naukovyi visnyk Drohobyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Serii: «Filolohichni nauky» (movoznastvo)*. Drohobych, 7, 177–181 [in Ukrainian].
8. Toma, N. M. (2011). *Semantyko-stylistychni parametry funktsionuvannia abstraktnoi leksyky u tvorakh Petra Mohyly* [Semantic and Stylistic Parameters of the Functioning of Abstract Vocabulary in the Works of Petro Mohyla]. (Dysertatsiia kandidat filolohichnykh nauk). Kyiv [in Ukrainian].
9. Sławski, F. (1974–1979). *Słownik prasłowiański*. Vol. 1–3. Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk [in Polish].
10. Wojtyła-Świerżowska, M. (1992). *Prasłowiańskie abstractum. Słowotwórstwo. Semantyka. Formacje tematyczne*. PAN. Prace Sławistyczne. 30. Wrocław – Warszawa [in Polish].

DICTIONARIES

Арк – Arkushyn, H. L. (2000). Slovnyk zakhidnopoliskyykh hovirok [The Dictionary of the Western-Polish Dialect]. Lutsk: RVV «Vezha», Vol. 1–2 [in Ukrainian].

Б-Н – Nimchuk, V. V. (Ed.). (1966). Biletsky-Nosenko, P. Slovnyk ukrainskoi movy [Dictionary of the Ukrainian Language]. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].

БукГов – German, K. F., Luk'yanyuk, K. M., Prokopenko, V. A. (Eds.). (1971–1979). Materialy do slovnyka bukovynskyykh hovirok [Materials for the dictionary of Bukovinian dialects], Chernivci: ChDU, Vol. 1–6 [in Ukrainian].

Гр – Hrinchenko, B. (Ed.). (1907–1909). Slovar ukrainskoi movy [Dictionary of the Ukrainian Language]. Zibrannia redaktsii zhurnalu «Kievskaiia staryna». Kyiv, Vol. 1–4 [in Ukrainian].

ГуцМат – Pipash Yu., Galas B. (2005). Materialy do slovnyka hutsulskyykh hovirok (Kosivska Poliana i Rosishka Rakhivskoho raionu Zakarpatskoi oblasti) [Materials for the dictionary of Hutsul dialects]. Uzhhorod: Uzhhorod. nats. un-t [in Ukrainian].

ДДГ – Horobets, V. Y. (Ed.). (1993). Dilova dokumentatsiia Hetmanshchyny XVIII st.: zb. dokumentiv [Business Documentation of the Hetmanate of the XVIII century: a Collection of Documents]. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].

ДЄ – Dobrylove Yevanheliie 1164 roku. [Dobryl's Gospel of 1164]. *Khrestomatiia z istorii ukrainskoi movy X–XIII st.*, Zhytomir: Polissia, 197–217 [in Ukrainian].

ЕСУМ – Melnychuk, O. S. (Ed.). (1982–2012). Etymolohichnyi slovnyk ukrainskoi movy [Etymological Dictionary of the Ukrainian Language]. V 7 t. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].

КЗ – Chepiha, I. P. (Ed.). (1971). Zinoviiev K. Virshi. Prypovisti pospolyti [Poetry. Prophecy is common]. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].

ЛРК – Mashtabei, O. M., Samiilenko, V. H., Sharpylo, B. A. (Eds.). (1986). Lokhvytska ratusna knyha druhoi polovyny XVII st. [Lokhvytsia Town Hall Book of the second half of the XVII century]. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].

Огієнко – Ogiyenko, I. I. (Metropolitan Hilarion) (1979–1995). Etymolohichno-semantychnyi slovnyk ukrainskoi movy [Etymological and semantic dictionary of the Ukrainian language]. Vinnipeg, Vol. 1–4 [in Ukrainian].

ПЛ – Peredriienko, V. A. (Ed.). (1987). Pryvatni lysty XVIII st. [Private Letters of the XVIII century]. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].

Повч – “Povchannia” Volodymyra Monomakha pochatku XI st. u spysku 1377 roku (2015). [“Teachings” of Vladimir Monomakh early XI century in the list of 1377]. *Khrestomatiia z istorii ukrainskoi movy X–XIII st.* Zhytomir: Polissia, 30–35 [in Ukrainian].

РусДн – Rusalka Dnistrovaia. (1972). Fotokopiia z vyd. 1837 r. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].

СДЯ – Avanesov, R. I. (Ed.). (1988–2008). Slovar drevnerusskogo yazyka (XI–XIV vv.) [Dictionary of the Old Russian Language (XI–XIV centuries)]. Moskva: Russkiy yazyk, Vol. 1–8 [in Russian].

СлРЯ – Slovar russkogo yazyka XI–XVII vv. [Dictionary of the Russian Language of the XI–XVII centuries]. (1975–2000). Moskva: Nauka, Vol. 1–24 [in Russian].

СМШ – Slovnyk movy Shevchenka [Dictionary of the Shevchenko Language]. (1964). Kyiv: Naukova dumka, Vol. 1–2 [in Ukrainian].

Ср – Sreznevskiy, Y. Y. (1893–1912). Materialy dlya slovarya drevnerusskogo yazyka [Materials for the Dictionary of the Ancient Russian Language]. SPb, Vol. 1–3 [in Russian].

ССУМ – Slovnyk staroukrainskoi movy XIV–XV st. [Dictionary of the Old Ukrainian Language XIV–XV centuries]. V 2 t. (1977–1978). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].

СУМ – Slovnyk ukrainskoi movy [Dictionary of the Ukrainian Language]. (1970–1980). Kyiv: Naukova dumka, Vol. 1–11 [in Ukrainian].

СУМ XVI – Slovnyk ukrainskoi movy XVI – pershoi polovyny XVII st. [Dictionary of the Ukrainian Language of the XVII – the first half of the XVII century]. (1994–2013). Lviv, Vol. 1–16 [in Ukrainian].

ТимчМат – Nimchuk, V. V., Lysa, H. I. (Eds.). (2003). Tymchenko, Ye. Materialy do slovnyka pysemnoi ta knyzhnoi ukrainskoi movy XV–XVIII st. [Materials for the Dictionary of the Written and Book Ukrainian Language of the XV–XVIII centuries]. V 2 kn. Kyiv – New York [in Ukrainian].

УВ – Nymchuk, V. V. (Ed.). (2015). Ustav kniazia Volodymyra pro desiatyny, sudy ta pro liudei tserkovnykh XI–XII st. u spyskakh XIV–XVI st. [The Charter of Prince Vladimir on Tithes, Courts and People of the Church XI–XII centuries in the Lists of the XIV–XVI centuries]. *Khrestomatiia z istorii ukrainskoi movy X–XIII st.* Zhytomir: Polissia, 221–225 [in Ukrainian].

ЭССЯ – Trubachev, O. N. (Ed.). (1974–2005). Etimologicheskii slovar slavyanskikh yazykov: Praslavyanskiy leksicheskiy fond [The Etymological Dictionary of Slavic Languages: Prazlav. Lex. Stock]. Moscow: Nauka, Vol. 1–31 [in Russian].